

Riktlinjer för den framtida utbildningsverksamheten i Västerort

- en rapport

2011-08-24

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Utgångspunkter	1
2.1	Uppdragsbeskrivningen	1
2.2	De studerande	1
2.3	Personalen.....	1
2.4	Lokaler.....	2
3	Framgångsfaktorer	2
4	Studieplanering och uppföljning	2
4.1	Allmänt om studieplanering och uppföljning inom sfi.....	2
4.2	Behov av omvärldskunskap	3
4.3	Studiemålen – vad ger de mig?.....	3
5	Framtidens studieplanering	4
5.1	Stöd av modersmålsstödjare och SYV	4
5.2	Samordning med jobbtorgen	4
5.3	Studieplan och uppföljning.....	4
6	Yrkesinriktning och yrkesutbildning.....	5
6.1	Syfte och arbetsformer.....	5
6.2	Tema yrke och arbetsliv	6
6.2.1	Planering av tema yrke och arbetsliv	6
6.2.2	Tillvägagångssätt vid planeringen av temaarbetet	6
6.3	Yrkesförberedande sfi-kurser	7
6.3.1	Inriktningar för yrkesförberedande sfi-kurser på Sfi Västerort.....	8
6.4	Yrkesutbildningar	9
6.5	Förslag till yrkesutbildningar.....	10
6.6	Exempel på studiegång.....	11
7	Hälsa och friskvård.....	11
7.1	Tema hälsa och friskvård.....	11
8	Heltidsstudier	11
9	Nästa steg – en planeringsfas	12
9.1.	Yrkesförberedande sfi-kurser	12
9.2	Teman	12
9.3	Yrkesutbildningar	12
9.4	Studieplan	12
9.5	Lärarfortbildning	12
9.6	Arbetsgrupper – lärarlag.....	13
9.7	Information och marknadsföring.....	13
10	Extra personalresurser	13
10.1	Resurslärare eller lärarassistent.....	13
10.2	SYV och modersmålsstödjare.....	13
10.3	Praktikanskaffare	13
11	Tidplan	13

1 Inledning

Arbetsgruppen kring Sfi Västerorts framtida verksamhet bildades i mars 2011 och hade som uppdrag att ta fram riktlinjer för en utbildningsverksamhet med arbetslivs- och yrkesinriktning där sfi är kärnverksamhet men där kurser inom vuxenutbildning och andra kompletterande insatser ska bidra till ett snabbare inträde på arbetsmarknaden.

I denna rapport redogörs för gruppens diskussioner och de framgångsfaktorer gruppen anser att skolan bör samla sina utvecklingsinsatser kring. Ett förslag ges på vilka riktlinjer skolan bör arbeta efter i framtiden för att verksamheten successivt ska nå målet att utveckla en samhälls- och yrkesinriktad svenskutbildning för studerande på studieväg 1 och 2 enligt det uppdrag skolan har.

Arbetsgruppen består av företrädare för SFI Västerort, SFI Stockholm, vuxenutbildningsavdelningen inom utbildningsförvaltningen och jobbtorg Stockholm.

2 Utgångspunkter

2.1 Uppdragsbeskrivningen

I uppdragsbeskrivningen gavs arbetsgruppen följande utgångspunkter för sitt arbete:

- *En samhälls- och arbetslivsinriktad språkundervisning* som utgår från de studerandes förutsättningar ska skapas
- *Ett kontrastivt arbetssätt* där studerandes erfarenheter och kunskaper används som en resurs i undervisningen ska prägla verksamheten.
- *Kontakter med det omgivande samhället, arbets- och näringslivet* ska erbjudas när de studerande är på en sådan språknivå att de kan tillgodogöra sig detta.
- *Yrkesinriktade moduler och kortare yrkesutbildningar* ska erbjudas när de studerande befinner sig på en lämplig nivå och löpa parallellt med sfi-studierna.
- *Modersmålsstöd* ska integreras i verksamheten.
- *Arbetssättet i Rätt steg* ska, vartefter resultaten utvärderas, övergå till ordinarie verksamhet.

Uppdragsbeskrivningen ställer upp förutsättningar som ger Sfi Västerort goda möjligheter att skapa ett varierat utbud av utbildningar och inriktningar av Sfi-kurserna. Därtill är avsikten tydlig när det gäller att möta de svagaste kursdeltagarnas behov. Uppdraget sätter tydligt fokus på den studerandes, behov, erfarenheter, kunskaper och valfrihet.

2.2 De studerande

SFI Västerort har ca 500 studerande varav de flesta är på studieväg 1 och 2. Utbildningsbakgrunden är låg och de flesta bor i närområdet, Tensta och Rinkeby. En majoritet utgörs av kvinnor med barn och många studerande är i behov av alfabetisering.

2.3 Personalen

Lärarna på Sfi Västerort är behöriga och generellt mycket erfarna. Genom att delta i olika projekt har många lärare utarbetat och provat alternativa undervisningsmetoder för olika

målgrupper och syften. Skolan har även ett stort utbud av tillvalskurser med en rad olika inriktningar där många lärare är engagerade. Det utvecklingsarbete som väntar Sfi Västerort kommer att genomföras av en mycket kompetent lärargrupp.

Behov av att skapa nya roller i organisationen eller utöka omfattningen av tjänster kommenteras nedan. I de fall det är svårt att i nuläget säga om nyanställningar av personal behövs för att sköta nya arbetsuppgifter eller om dessa arbetsuppgifter kan fördelas på redan anställd personal lämnas inga rekommendationer.

2.4 Lokaler

Sfi Västerort kommer att vara kvar i nuvarande lokaler till årsskiftet 2011-2012. Därefter ska verksamheten bedrivas i nya lokaler. Lokalanskaffningen är påbörjad.

3 Framgångsfaktorer

Arbetsgruppen vill lyfta fram tre faktorer som avgörande för en framgångsrik verksamhet. Dessa är *motivationen* hos de studerande, generös tillgång till *modersmålsstöd* och noggrann, tätt återkommande *uppföljning av de studerandes studieplanering och resultat* med revidering av deras individuella studieplaner. Dessa tre faktorer överlappar varandra och är sinsemellan beroende av varandra vilket kommer att framgå av följande avsnitt.

4 Studieplanering och uppföljning

4.1 Allmänt om studieplanering och uppföljning inom sfi

Syftet med studieplanering och uppföljning är att sfi-utbildningen på bästa sätt ska "... anpassas till elevens intressen, erfarenheter, allsidiga kunskaper och långsiktiga mål." (SKOLFS 2009:2, s. 2).

Studieplanering och uppföljning av studierna sker fortlöpande i verksamheten inom sfi. Under dagliga samtal mellan lärare och studerande förs en dialog om studiernas innehåll och mål. Man ger varandra återkoppling om undervisningens kvalitet och om vad som går bra eller mindre bra med studierna. Dessa dagliga samtal, som normalt inte dokumenteras, utgör den informella, och mycket viktiga, sidan av arbetet med studieplanering och uppföljning.

Det mer formella arbetet med studieplaneringen utgår från den individuella studieplanen. Så tidigt som möjligt vid kursstarten ska en första studieplanering göras och dokumenteras i studieplanen. Studieplanen revideras sedan under studiernas gång vid återkommande individuella utvecklingssamtal mellan lärare och studerande. Utvecklingssamtalen ska bl.a. ge de studerande möjlighet att få återkoppling från läraren när det gäller progressionen i studierna och att identifiera områden som kräver en större arbetsinsats. Tillfälle ges också för läraren att få återkoppling från den studerande när det gäller hur undervisningen genomförs. Måluppfyllelsen och vilka nya mål som ska ställas upp diskuteras och slutligen ska utvecklingssamtalet utmynna i en revidering av studieplanen där nya mål i närtid och på längre sikt antecknas och tidssätts. Den studerande får ett exemplar av den reviderade studieplanen med sig efter samtalet.

Arbetet med studiemålen förutsätter ett lämpligt mått av vad kursplanen för sfi kallar interkulturell kompetens vilken den studerande förutsätts utveckla "... genom att reflektera över egna kulturella erfarenheter och jämföra dem med företeelser i vardags-, samhälls- och arbetsliv i Sverige." (SKOLFS 2009:2, s. 3). Denna omvärldskunskap är alltså något som sfi

måste bidra till att utveckla hos de sfi-studerande för att arbetet med studieplaneringen ska kunna fylla sin funktion optimalt.

Hur arbetet med studieplanen och uppföljningen av studierna organiseras varierar beroende på målgruppen. Utvecklingssamtal en eller ett par gånger per termin är ett vanligt upplägg i många skolor. I kombination med de dagliga, informella samtalen mellan lärare och studerande är detta troligen en lagom frekvent uppföljning av studierna och studieplaneringen – åtminstone när det gäller studerande som besitter en viss studievana. Kortutbildade och studerande i alfabetiseringsgrupper behöver utvecklingssamtal oftare.

4.2 Behov av omvärldskunskap

För att korttidsutbildade och analfabeter ska kunna sätta upp realistiska studiemål måste de i många fall få upp ögonen för vilka möjligheter kunskaper och färdigheter i svenska kan ge dem. För detta krävs först att de förstår hur det samhälle och den kultur som omger dem fungerar och vilka krav som ställs på t.ex. läs- och skrivkunskaper för att man bättre ska kunna förstå sina skyldigheter, ta tillvara sina rättigheter och möjligheter samt bättre kunna bidra till sitt eget och sin familjs välbefinnande.

Därför måste särskild vikt läggas vid att inrikta undervisningen för korttidsutbildade och alfabetiseringsstuderande mot att öka deras omvärldskunskap. Genom att stoffet i språkundervisningen på ett mycket konkret sätt berör det omgivande samhället och stimulerar till jämförelser med deltagarnas egna kunskaper och erfarenheter ökar kunskapen om det svenska samhället, kulturen och yrkeslivet. Det ger de studerande ett bredare perspektiv på vilka möjligheter framtiden erbjuder. Alfabetiseringsprojektet Rätt steg har bl.a. fokus på att utveckla deltagarnas interkulturella kompetens och de erfarenheter man gör där kommer att bli viktiga att ta tillvara

4.3 Studiemålen – vad ger de mig?

Mål på längre sikt, t.ex. sfi-betyg eller möjligheten att få ett jobb inom ett visst yrke kan upplevas som avlägsna och svåruppnåeliga. Målen kan också te sig för abstrakta. I synnerhet när det gäller kortutbildade som kanske också saknar erfarenhet från förvärvsarbete kan studiemålen upplevas som mer eller mindre irrelevanta om de inte på ett mer omedelbart sätt berör den studerande i hans eller hennes livssituation. För att uttrycka det i ekonomiska termer; det kan vara svårt att finna motivation till att satsa kapital i form tid och arbete på att uppnå mål som inte utlovar en snar och påtaglig avkastning.

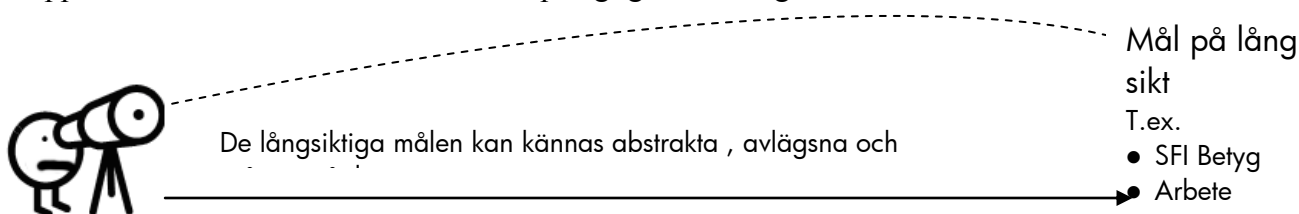

Fig. 1 Svåruppnåeliga och abstrakta mål som inte lovar någon snar utdelning

Studiemålen som de beskrivs i kursplanen är ganska allmänt formulerade och abstrakta vilket inte är särskilt studiemotiverande för studieovana personer. En viktig vinst med klart formulerade, verklighetsanknutna mål som successivt uppnås, följs upp och utvärderas är att eleven ser att det finns bestämda avstämnings-, slut- och startpunkter under utbildningen.

För studievana personer som kanske också har erfarenhet av förvärvsarbete räcker ofta de långsiktiga målen som morot. De förstår vinsten av att klara långsiktiga mål som godkänt betyg i sfi eller chansen att så småningom komma in på en yrkesutbildning. De förstår också vad de behöver lära sig och hur. För att en kursdeltagare med ingen eller ringa studievana ska känna sig studiemotiverad krävs det emellertid att studiemålen (förutom de långsiktiga målen) utgörs av konkreta delmål, som inom ett kortare tidsperspektiv kan medföra en direkt och påtaglig nytta för den studerande. Att kunna läsa och förstå prisinformation på ICA, att själv kunna ringa och boka en läkartid, att kunna boka tvättstugan själv eller att läsa och förstå en busstidtabell är exempel på sådana studiemål. När den studerande upplever att han eller hon kan omsätta sina språk- och omvärldskunskaper i praktiskt nytta bör det få en omedelbar verkan på studiemotivationen.

Mål på relativt lång sikt för en studerande med ingen eller ringa studievana kan vara att kunna vara delaktig i barnens skolgång, att klara kontakterna med myndigheter utan att behöva hjälp, att kunna delta i praktik, att kunna ha kontakt med sjukvården utan tolk etc. Det långsiktiga målet att få ett arbete eller komma in på en vuxenutbildning ska naturligtvis också finnas med från början av studierna för många av deltagarna. För andra kan den typen av långsiktigt mål först bli aktuellt efter det att fler och fler möjligheter uppenbarar sig under studiernas gång. Den studerandes insikter i vilka möjligheter som finns växer i takt med att omvärldskunskapen ökar.

5 Framtidens studieplanering

5.1 Stöd av modersmålsstödjare och SYV

Det är mycket viktigt att det blir en äkta dialog mellan läraren och den studerande vid arbetet med studieplanen så att risken för missförstånd beträffande målsättningarna minimeras. Detta gäller inte minst vid de första planeringstillfällena. Därför är det nödvändigt att ha stöd av tolk eller modersmålsstödjare i arbetet med studieplanen, både vid det första tillfället och därefter så ofta som det behövs. De erfarenheter som gjorts av språkstödjare och modersmålslärare inom projektet Rätt steg ska tas till vara.

Även studie- och yrkesvägledaren måste i framtiden spela en långt mer aktiv roll i deltagarnas studieplanering. SYV ska delta aktivt i den inledande studieplaneringen och därefter vid behov i utvecklingssamtalen – i synnerhet då den långsiktiga planeringen ska diskuteras.

5.2 Samordning med jobbtorgen

Arbetet med studieplanen bör samordnas med jobbtorgen när det gäller studerande som är jobbaspiranter och – om inte en enda gemensam plan för skolans mål och jobbtorgens går att få till stånd – synkroniseras med denna. Att jobbtorgen och sfi tillhör samma förvaltning bör underlätta en samverkan. Goda erfarenheter av samverkan kring aspiranter/ sfi-studerande finns t.ex. från de kommunikationskurser egenregien bedriver på uppdrag av jobbtorgen sedan över ett år tillbaka.

När det gäller nyanlända bör arbetet med studieplanen samordnas med arbetsförmedlingen vilket emellertid kan bli svårare eftersom de olika regelverken inte alltid sammanfaller.

5.3 Studieplan och uppföljning

Målen och vägen dit med delmål på kort sikt ska fästas i studieplanen och följas upp ofta och regelbundet. Det är, som påpekats, ännu viktigare med frekventa uppföljningar och

revideringar av studieplanen när det gäller korttidsutbildade och analfabeter än när det gäller studerande med studievana och arbetslivserfarenhet. Tätt återkommande uppföljningar ger de korttidsutbildade kursdeltagarna en nödvändig känsla av struktur – av att följa en röd tråd genom sfi-utbildningen. En frekvent och regelbunden uppföljning från lärarnas sida visar också på ett tydligare sätt att skolan bryr sig om att eleverna når målen och att studierna ska tas på allvar.

En lämplig studieplan måste tas fram, en studieplan där en tätare uppföljning och oftare återkommande målrevision kan dokumenteras på ett enkelt och lättförståeligt sätt. Särskilt de delar av studieplanen där målsättning och måluppfyllelse av de yrkesinriktade inslagen dokumenteras måste vara lätta att förstå även för intressenter som jobbtorg och arbetsförmedling.

Den nya studieplanens utformning ska redovisa såväl den formativa, kontinuerliga aspekten av inläringen som den summativa. När det gäller arbetslivs- och samhällsrelaterade kunskaper – språkliga och faktabetonade – kan den norska ”läringsmappe for arbeidslivet” tjäna som förebild. Se länken: <http://www.vox.no/no/Verktoy-for-opplaring/Laringsmappe-for-arbeidslivet/> Se även de norska kompetensmål som är ett verktyg för att utforma utbildningar i grundläggande färdigheter för vuxna: <http://www.vox.no/no/Kompetansemaal/> Båda länkarna ovan leder till Vox hemsida. Vox beskriver sig som ett nationellt fackorgan för kompetenspolitik med särskilt fokus på vuxnas lärande och är organisatoriskt inordnat under det norska Kunskapsdepartementet.

6 Yrkesinriktning och yrkesutbildning

6.1 Syfte och arbetsformer

Yrkesinriktning av sfi-undervisningen och möjligheten för de studerande att delta i yrkesutbildning har följande viktiga syften:

- att ge studerande möjlighet till egen försörjning genom arbete eller studier
- att öka studiemotivationen genom att skapa ett innehåll i sfi-undervisningen som bygger på ett konkret sammanhang som direkt berör de studerandes verklighet
- att möjliggöra för de studerande att göra realistiska val om framtida yrken och yrkesutbildningar genom att öka deras kunskap om den svenska arbetsmarknaden
- att bygga upp en hög grad av förförståelse om yrken och arbetsmarknad för att öka förutsättningarna att tillgodogöra sig undervisningen i kommande yrkesförberedande sfi-kurser och yrkesutbildningar – därmed ges de studerande en grund för att kunna få men också behålla ett arbete.

Yrkesinriktningen av verksamheten på Sfi Västerort kan bl.a. skapas genom en kombination av följande arbetsformer:

- *yrkestema* med yrkesinriktade arbetspass eller moduler som genomförs i alla sfi-kurser på alla nivåer
- *yrkesförberedande sfi-kurser* med inriktning mot ett viss yrke eller yrkesområde
- *yrkesutbildningar* som integreras med sfi-studierna och är sammansatta av kurser ur ett gymnasialt yrkesprogram eller utformas som orienteringskurser.

Studiebesök på arbetsplatser som är väl förberedda och följs upp efteråt i undervisningen har visat sig vara en framgångsfaktor inom projektet Rätt steg.

Också praktik såväl inom ramen för olika yrkesinriktade kurser och separat har visat sig vara en framgångsfaktor om praktiken förbereds och följs upp ordentligt och det finns en koppling mellan det som görs under praktiken och det som sker i skolan.

Se punkt 6.5 nedan för ett exempel på möjlig studiegång för en studerande som har arbete som långsiktigt mål.

6.2 Tema yrke och arbetsliv

Studerande på alla nivåer kan under ett antal timmar i veckan arbeta med ett yrkesinriktat innehåll. Innehållet bygger på aktiviteter och material som är anpassat för gruppens aktuella nivå. Lärarna arbetar cykliskt med de aktiviteter som ska leda fram till målen för temat inom respektive nivå. Arbetssättet ska vara fokuserat på språkets funktion och baseras på elevaktivitet. Lärarens infallsvinkel vid temaarbete ska vara att med utgångspunkt i elevernas erfarenheter och förkunskaper väcka deras nyfikenhet och att ge dem verktyg att själva aktivt söka kunskap.

6.2.1 Planering av tema yrke och arbetsliv

Erfarenheter från bl.a. kursen Efter Sfi (f.d. Arbeta i Sverige) som genomförts i ett par omgångar på Sfi Västerort är viktiga att ta tillvara i temaplaneringen. Innehållet i KOM-kurserna bör också beaktas vid planeringen av temat. Arbetet med temats mål och aktiviteter bör även innefatta en dialog med jobbtorgen och Af. Viktigt är också att SYV medverkar i planeringen.

6.2.2 Tillvägagångssätt vid planeringen av temaarbetet

Tillvägagångssättet bör vara att först ställa upp de kunskapsmål för temat som de studerande bör ha uppnått när de nått den högre delen av C-kursen. Den sfi-nivån är troligen i de flesta fall den högsta nivå de kommer att ha uppnått när det är dags att välja yrkesförberedande sfi-kurser och/ eller yrkesutbildningar (se exempel på en studerandes studiegång mot arbete under punkt 6.5 nedan). De bör alltså på den nivån ha uppnått en bred förståelse när det gäller yrke och arbetsmarknad för att kunna göra rätt val av yrkesförberedande sfi-kurs och /eller yrkesutbildning och för att bättre kunna tillgodogöra sig innehållet i den utbildningen.

När temamålen för C-kursen identifierats bryts de ner i delmål. Därefter tar man fram de aktiviteter som ska leda till att delmålen uppfylls. Sedan utgår man från temamålen för C-kursen, delmålen och de aktiviteter som tagits fram för denna och fastställer motsvarande mål, delmål och aktiviteter för B-kursen o.s.v. Planeringsarbetet går alltså baklänges med utgångspunkt i de högst ställda målen, till målen för B- och sist A-kursen.

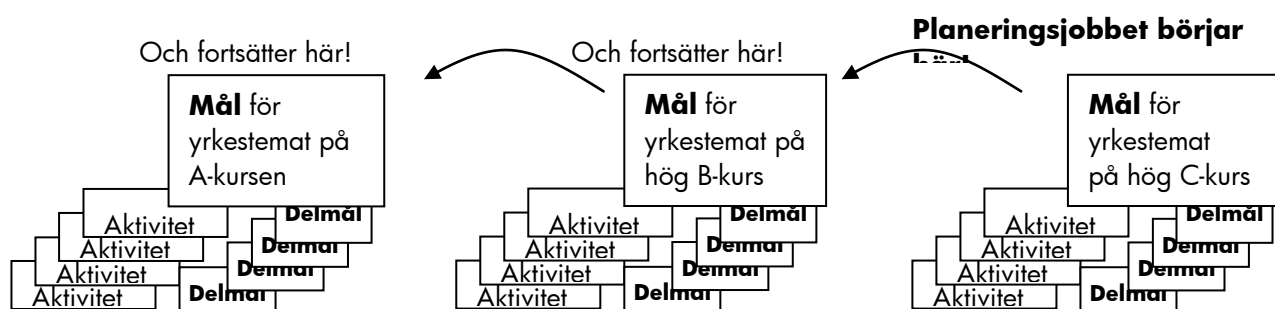

Fig. 2 Tillvägagångssätt vid temaplanering

Vid planeringen är det mycket viktigt att man hela tiden har i åtanke att den studerande ska uppleva en röd tråd genom allt temaarbete – från de lägsta nivåerna till den högsta. Det är alltså fråga om att arbeta cykliskt och att successivt bygga upp en allt djupare förståelse för och kunskap om arbetsmarknaden, yrken och yrkesutbildningar.

6.3 Yrkesförberedande sfi-kurser

Sfi Västerort ska i framtiden erbjuda de studerande att delta i yrkesförberedande sfi-kurser. Sedan 2004 har Sfi Söderort erbjudit sina studerande sådana kurser och de erfarenheter man gjort där har resulterat i ett koncept som i princip bör vara lämpligt att använda även i Sfi Västerorts verksamhet efter att ha anpassats efter de lokala förhållandena.

Kurserna som de ser ut nu på Sfi Söderort bedrivs som heltidsstudier under ca 15 veckor. Av de femton veckorna är normalt sex veckor praktik på en arbetsplats. Undervisningen bedrivs under ca 24 timmar i veckan och under praktikperioden har deltagarna praktikuppgifter att utföra. Ungefär i mitten av praktikperioden har deltagarna en heldag i skolan då man bl.a. stämmer av hur det går med praktikuppgifterna och redovisar erfarenheter för varandra. Lärarna besöker varje praktikplats en gång under praktikperioden vilket brukar ske efter två, tre veckors praktik. Ett annat upplägg är att praktiken startar tidigare och läggs ut under ett större antal veckor. Efter en introduktionsperiod på ca fyra veckor i skolan varvas undervisning i skolan och praktik så att deltagarna är två dagar i skolan och tre dagar på praktik under en vecka. (Se fig. 3 nedan för en bild av kursupplägget.)

Sökande till yrkesförberedande sfi-kurser på Sfi Söderort ska ha lägst betyg B. I kurserna kan således återfinnas studerande från låg C-nivå till hög D-nivå. Man kan tänka sig att sänka den språkliga förkunskapsnivån när det gäller vissa yrkesförberedande kurser till hög B-kurs. Kanske är t.ex. den muntliga färdigheten viktigast i en viss kurs vilket gör att kravet på B-betyg kan frångås om den sökande har en god muntlig förmåga men skriver sämre.

Deltagarna får ett kursintyg och ett praktikomdöme efter slutförd kurs. För att få intyget är kravet minst 80% närvaro under kurstiden. Inte sällan resulterar praktikperioden i att den studerande i en yrkesförberedande sfi-kurs får anställning på sin praktikplats.

Språkligt har kursinnehållet fokus på de kommunikativa färdigheter som krävs för att deltagarna på bästa sätt ska kunna tillgodogöra sig erfarenheterna från praktiken. Man läser också mycket om det aktuella yrket och genomför praktiska övningar. Litteraturen kan utgöras av vissa delar ur ”skarp” facklitteratur, kurslitteratur i nationella kurser och av yrkesinriktad kurslitteratur för Sfi. Genomgående är strävan i dessa kurser att stimulera till så mycket elevaktivitet som möjligt. Med stöttning av läraren utvecklar deltagarna tillsammans sina kunskaper om språket och yrket. I veckoschemat finns också lektionspass där man fokuserar på skriv- och lästräning för att ge deltagarna extra träning inför kommande sfi-prov. Varje vecka har deltagarna pass i datasalen där man tränar att skriva i Word och att söka jobb på Internet (Platsbanken). Det viktigaste målet med datapassen är att alla studerande vid kursens slut ska ha skrivit ett användbart CV. Deltagarna gör sina sfi-prov som planerat även när de deltar i en yrkesförberedande sfi-kurs.

I de yrkesförberedande sfi-kurserna samarbetar oftast två till fyra lärare. En av lärarna är kursansvarig och har ansvar för att kursen följer den kursplan som lärarna tillsammans utarbetat. Den kursansvarige läraren har också ansvar för samarbetet med praktikansvärdaren och SYV. Alla lärare i de olika yrkesförberedande sfi-kurserna har regelbundna möten där de blir uppdaterade när det gäller saker som anmälningssläget, praktikansvärdningen, administrativa rutiner och utbyter metodiska erfarenheter etc. SYV deltar ofta i dessa möten.

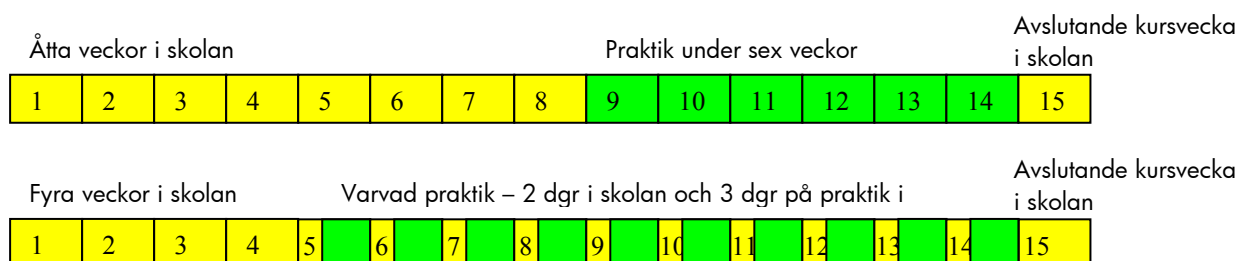

Fig. 3 Två varianter av kursupplägg i yrkesförberedande sfi-kurser om totalt 15 veckor.

6.3.1 Inriktningar för yrkesförberedande sfi-kurser på Sfi Västerort

Vi föreslår att Sfi Västerort snarast planerar för att genomföra yrkesförberedande sfi-kurser. Möjliga inriktningar är:

- Hemserviceassistent/ städare
- Kök och restaurang med inriktning mot köksbiträde
- Personlig assistent
- Förberedande truckförar- och lagerutbildning

Den sista kursen ovan är en kurs som förbereder för deltagande i Sfi Söderorts kurs Truck och lager. I den ingår en gymnasial truckförarutbildning på 150 poäng. Förberedande truckförar- och lagerutbildning innehåller inte någon praktisk utbildning på truckar utan syftar till att ge de studerande förståelse inför den regelrätta truckutbildningen som innehåller en språkligt krävande teoridel. Truckutbildningen kan deltagarna sedan genomföra på Sfi Söderort som har en sådan utbildning för sfi-studerande i samarbete med Stockholms Transport- och Fordonstekniska gymnasium.

Dialog bör ske med arbetsgivare och/eller branschorganisationer så att det yrkesinriktade innehållet blir relevant.

Inriktningarna kan snabbt behöva ändras med hänsyn till behoven på arbetsmarknaden. Skolan måste hålla sig orienterad om arbetsmarknadsläget genom att hålla sig à jour med de prognoser som t ex arbetsförmedlingen och Stockholm Business Region tar fram.

I framtiden bör Sfi Västerort även bedriva kortare, regelrätta yrkesutbildningar och vid val av inriktning bör man också tänka på att yrkesförberedande sfi-kurser ska kunna tjäna som ett förberedande steg inför en sådan yrkesutbildning.

Hemservice- och städbranschen är i stort behov av folk och utsikterna att få anställning är mycket goda under förutsättning att man har en godtagbar muntligt kommunikativ förmåga och har förståelse för vad det innebär att arbeta i ett serviceyrke. Det finns även krav på en

godtagbar läsfärdighet när det t.ex. gäller att förstå kortare skriftliga instruktioner, att söka viktig information om rengöringsmedel på innehållsförteckningar o.dyl. Därtill krävs ett visst mått av lokalkännedom samt förmåga och vilja att resa i Stockholmsområdet med allmänna färdmedel.

Restauranger och storkök har i nuläget ett relativt stort behov av personal. En yrkesförberedande kurs mot kök och restaurang bör kunna resultera i att ett antal deltagare får arbete även om kursen inte i sig är någon yrkesutbildning. Tidigare erfarenheter från kursen Sfi Kök och restaurang på Sfi Söderort visar att en välplanerad, väl genomförd och praktiskt orienterad kurs ger deltagarna en så god förberedelse inför praktiken att de imponerar på sina praktikhandledare och inte sällan erbjuds jobb. En yrkesförberedande sfi-kurs mot kök och restaurang skulle också kunna tjäna som ett förberedande steg inför t.ex. en köksbiträdesutbildning.

Inom det nya gymnasiets vårdprogram finns ingen särskild inriktning mot personlig assistent men det finns möjlighet till specialisering mot yrket inom ramen för programfördjupningen. Det finns även KY-utbildningar och utbildningar på folkhögskolor mot personlig assistent. F.n. är yrkesutbildning normalt inte något krav för anställning. En yrkesförberedande kurs med inriktning mot personlig assistent, med fördel i samarbete med exempelvis något brukarkooperativ, skulle kunna ge förutsättningar för arbete. Behov finns också av personliga assistenter som talar olika modersmål.

6.4 Yrkesutbildningar

Vid valet av yrkesutbildningar som ska genomföras i Sfi Västerorts regi bör följande kriterier gälla:

1. Utbildningarna ska inriktas mot branscher där det råder en stark efterfrågan på personal.
2. Utbildningarna ska vara inriktade mot praktiskt betonade yrken. Det teoretiska innehållet får inte vara för omfattande och teorin ska relativt lätt låta sig omstöpas till lättare svenska utan att kvaliteten på undervisningen äventyras.
3. Förutsättningar ska finnas att genomföra viktiga delar av utbildningarna som APL (arbetsplatsförlagd utbildning).
4. Utbildningarna ska kunna leda till arbete även om de är relativt korta. Omfattningen på utbildningarna bör vara heltidsstudier i en till två terminer (ca 200 – 400 gymnasiepoäng). Eventuellt kan omfattningen vara mindre än 200 gymnasiepoäng om en sådan utbildning kan förbättra deltagarnas möjligheter att få arbete.

När det gäller utformningen och genomförandet av yrkesutbildningar är en nära samverkan med arbetsgivare och näringsliv av största vikt.

Yrkesutbildningar bör genomföras som heltidsstudier integrerat med sfi. Sfi-undervisningen kopplas till innehållet i yrkesutbildningarna och syftar bl.a. till att stötta deltagarna i deras arbete med innehållet och materialet i yrkesutbildningen samt till att utveckla deras kommunikativa förmåga inför APL (arbetsplatsförlagt lärande).

Erfarenhetsmässigt är ett riktmärke att deltagarna befinner sig lägst på den övre delen av C-kursen när de börjar en yrkesutbildning. För vissa kortare yrkesutbildningar kan eventuellt en något lägre sfi-nivå hos deltagarna vara tillräcklig.

Yrkesutbildningar inom ramen för sfi kommer att kräva samarbete med gymnasieskolan, vuxenutbildningen och andra typer av utbildningsanordnare. Intim samverkan mellan sfi-lärare och yrkeslärare vid genomförandet är en förutsättning för att yrkesutbildningarna ska bli framgångsrika.

Det teoretiska innehållet i yrkesutbildningarna förtjänar en kommentar. På Sfi Söderort bedrivs sedan två år tillbaka en yrkesutbildning för invandrade lastbilsförare i samarbete med Stockholms transport- och fordonstekniska gymnasium (STFG). Utbildningen omfattar 800 gymnasiepoäng som läses under ca 22 veckor. Det innebär nästan dubbel studietakt.

Utbildningen bygger visserligen på att deltagarna har förkunskaper – de har arbetat som lastbilsförare i sin hemländer – men det teoretiska innehållet i kurserna är mycket krävande och språkligt på en mycket avancerad nivå.

En stor andel av deltagarna befinner sig från mitten av C-kursen upp till hög C-nivå på sfi när de antas. Andelen deltagare som får godkända gymnasiebetyg i alla kurser är i genomsnitt 80%. Att så många klarar utbildningen beror förutom på att de har förkunskaper om yrket på att de får ett mycket omfattande stöd av sfi-lärare när det gäller att läsa och förstå kurslitteraturen och att bearbeta vad de gör under yrkeslektionerna. Flera av yrkeslärarna har också börjat få insikter i andraspråksproblematiken och kan därför uppmärksamma svårigheter som deltagarna har på grund av språket. Yrkeslärare och sfi-lärare har ett nära samarbete bl.a. för att kunna möta problem hos deltagarna som har med språket att göra.

Erfarenheten visar alltså att det går att lyckosamt genomföra en avancerad yrkesutbildning med ett avancerat teoretiskt innehåll för sfi-studerande om man är beredd att sätta in ett mycket omfattande språkstöd med hjälp av kunniga och engagerade sfi-lärare och yrkeslärare.

Det är förstås bra om teoridelen av kursen är på en mindre avancerad nivå men det går också att sikta ganska högt om det finns stora resurser att sätta in när det gäller språkstödet. Om det finns yrkeslärare som också har utbildning i svenska som andraspråk och har vana att undervisa gymnasieelever med invandrarbakgrund ökar naturligtvis möjligheterna ytterligare att kunna bedriva en yrkesutbildning för sfi-studerande där det teoretiska innehållet innebär en utmaning.

6.5 Förslag till yrkesutbildningar

Det kommer troligen att finnas en fortsatt efterfrågan på personal inom kök och restaurang 2011-2012. En yrkesutbildning mot köksbiträde skulle kunna vara ett exempel på en lämplig yrkesutbildning. Den skulle bli en naturlig fortsättning på en yrkesförberedande sfi-kurs Kök och restaurang om man väljer att införa en sådan.

Vilka yrkesutbildningar man väljer att genomföra i framtiden är i hög grad avhängigt av tillgången på lämpliga samarbetsparter inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Exempelvis ligger Kista gymnasium väl till geografiskt för att underlätta ett samarbete och det har från skolans håll uttryckts en positiv inställning till ett eventuellt framtida samarbete med sfi. De program man har på Kista gymnasium är hotell och turism, bygg och anläggning, och yrkesintroduktion handel och service. När det gäller kök och restaurang är Stockholms Hotell och Restaurangskola en tänkbar partner även om den ligger mindre bra till geografiskt. Andra tänkbara samarbetspartner är S:t Eriks gymnasium som bl.a. har hantverksprogrammet och vuxenutbildning mot floristyrket och Stockholms Transport- och fordonstekniska gymnasium (STFG) med utbildningar inom transportprogrammet vilket även innefattar utbildning mot småmotorsmekaniker (MC, moped, gräsklippare etc.) och svetsare. STFG har redan ett väl etablerat samarbete med Sfi Söderort när det gäller Sfx-utbildningen Svenska för

lastbilsförare och truckförarutbildningen i kursen Sfi Truck och lager. Bl.a. en svetsutbildning och en utbildning för småmotormekaniker för sfi-studerande diskuteras f.n.

Hösten 2011 måste utnyttjas till att knyta kontakter med lämpliga samarbetspartner och till att utreda under vilka former samarbetet skulle kunna ske, samt till att diskutera fler lämpliga inriktningar med jobbtorgen och Af.

6.6 Exempel på studiegång

Nedan(fig. 4) visas ett exempel på studiegång för en sfi-studerande som har som långsiktigt mål att arbeta som köksbiträde. På vägen dit måste den studerande först uppnå andra mål. Dels målen för temat Yrke och arbetsliv, dels målen för den yrkesförberedande sfi-kursen Kök och restaurang och slutligen målen för yrkesutbildningen.

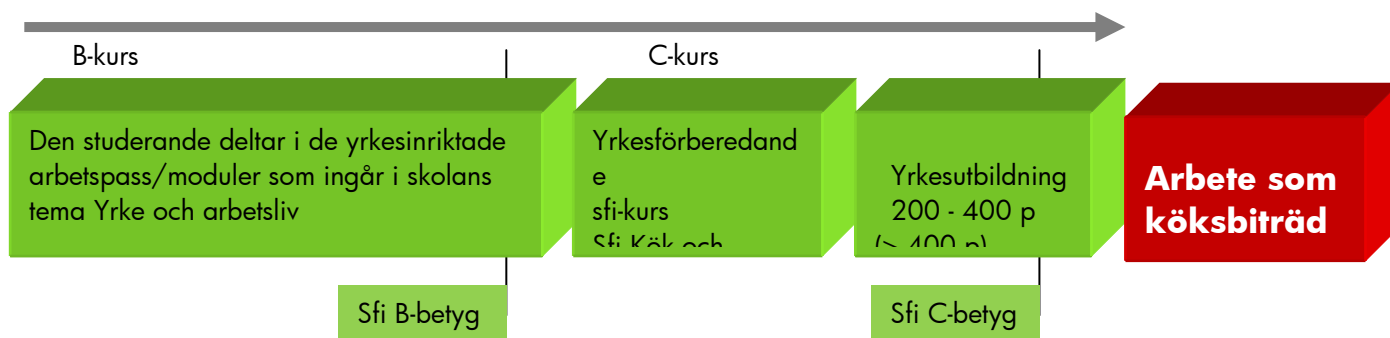

Fig. 4 Studiegång mot arbete som köksbiträde.

Kursinnehållet i en yrkesförberedande sfi-kurs mot kök och restaurang ska vara en mycket praktiskt betonad utbildning och den kräver tillgång till ett restaurangkök eller åtminstone en hemkunskapssal.

7 Hälsa och friskvård

Sfi Västerort har stor erfarenhet av att arbeta med hälsofrågor i undervisningen. Man erbjuder sina studerande ett kurspaket med benämningen Hälsa och föräldraskap. Kurserna är tillvalskurser och läses utöver den ordinarie sfi-undervisningen. Ett lektionsinnehåll där temat är hälsa, friskvård och föräldraskap är utomordentligt studiemotiverande eftersom det på ett omedelbart sätt berör de studerande och hans eller hennes livssituation. Inom projektet Rätt steg för studieväg ett-studerande arbetar man också med hälsotemat.

7.1 Tema hälsa och friskvård

Att utveckla förståelse för kopplingarna mellan livsstil, hälsa, prestationsförmåga, anställningsbarhet etc. är utbildningsmål som de studerande bör uppleva som mycket studiemotiverande och hälsotemat bör ge rika möjligheter till språkutvecklande aktiviteter. Arbetsgruppen föreslår att Sfi Västerort utarbetar mål, material och arbetssätt för ett tema med rubriken Hälsa och friskvård som studerande på i stort sett alla nivåer kan arbeta med.

8 Heltidsstudier

En yrkesinriktad studiegång kräver mer tid i skolan för de studerande än vad som nu är fallet. Yrkesförberedande sfi-kurser och regelrätta yrkesutbildningar med omfattande inslag av

praktik/ APL sker som heltidsstudier. Övriga sfi-studier, i vilka arbete med temana arbetsliv och hälsa/friskvård är ett stående inslag, ska också bedrivas som heltidsstudier. Tid behövs också för tätare uppföljning av resultat och studieplanering. Sfi-studier på heltid bör även ha en allmänt motiverande verkan på de studerande. Samma tidsmässiga omfattning som andra kvalificerade utbildningar för vuxna, tydligare, konkreta mål och en konsekvent, tätt återkommande uppföljning bör visa att sfi är en utbildning som ställer krav och som ska tas på allvar.

Heltidsstudierna bör omfatta 25 – 30 timmars lärarledd undervisning eller mer per vecka.

9 Nästa steg – en planeringsfas

Ett intensivt planeringsarbete bör snarast sättas i gång för att en verksamhet i enlighet med de i denna rapport presenterade riktlinjerna ska kunna genomföras. Under en period ska material och arbetsmetoder utvecklas och verksamheten successivt övergå till att vara en utbildningsverksamhet med arbetslivs- och yrkesinriktning.

9.1. Yrkesförberedande sfi-kurser

Kursplanering av ett antal yrkesförberedande sfi-kurser genomförs, t ex:

- Hemserviceassistent/ lokalvårdare (heltidskurs)
- Kök och restaurang med inriktning mot köksbiträde (heltidskurs)
- Personlig assistent (heltidskurs)
- Transport- och distribution (tillvalskurs e.m.)

9.2 Teman

Planering av mål, delmål och aktiviteter genomförs för förslagsvis följande teman:

- Yrke och arbetsliv
- Hälsa och friskvård

Planering av temaarbeten i alla sfi-grupper bör kunna påbörjas relativt snabbt. Det handlar om att ta fram ett antal aktiviteter som är kopplade till ett antal delmål för alla nivåer.

9.3 Yrkesutbildningar

Hur utbudet av yrkesutbildningar ska se ut blir en viktig fråga under den första delen av planeringsfasen. Minst en yrkesutbildning bör kunna starta under 2012.

9.4 Studieplan

En studieplan för en tätare uppföljning av de studerandes måluppfyllelse och framsteg på kort och lång sikt ska utarbetas. I studieplanen ska deltagare och lärare kunna utvärdera inlärningsprocessen och följa måluppfyllelsen/studieresultatet vad gäller sfi, teman, yrkesförberedande sfi-kurser och yrkesutbildningar.

9.5 Lärarfortbildning

Lärare måste erbjudas att delta i olika kortare utbildningar för att kunna ta fram ett relevant kursinnehåll och för att förstå vad som krävs inom de olika yrkena. Det kan handla om att

genomgå en städutbildning och praktisera på ett hemserviceföretag eller att genomgå grundutbildning för personliga assistenter eller en truckförarutbildning för A- och B-truckar.

9.6 Arbetsgrupper – lärarlag

Ett antal arbetsgrupper formeras för planeringsarbetet t ex arbetsgrupper för de yrkesförberedande sfi-kurser skolan väljer, arbetsgrupper för de olika temana och arbetsgrupper för studieplanering och uppföljning samt för information och marknadsföring.

De lärare som arbetar med förberedelserna för yrkesförberedande sfi-kurser skulle kunna utgöra ett lärarlag. Kursansvariga lärare bör utses, och det är viktigt att SYV, modersmålsstödjare och praktikanskaffare deltar i arbetet i lärarlaget.

9.7 Information och marknadsföring

En kontinuerlig dialog bör föras med jobbtorgen, stadsdelarna , af och andra intressenter och de bör hållas informerade om kursutbud, kurstider, lektionstider, arbete med teman etc.

- Kursinfo om varje yrkesförberedande kurs som startar ska i god tid färdigställas och skickas ut
- En ny infobroschyr bör färdigställas så snart den första planeringen är klar
- Skolans hemsida uppdateras så snart som möjligt.

10 Extra personalresurser

10.1 Resurslärare eller lärarassistent

Lärarna kommer att behöva använda mer av sin arbetstid till planering, utveckling och individuell uppföljning av studieresultat och studieplan. Därför kan det komma att behövas tillgång till resurslärare och/eller lärarassistenter.

10.2 SYV och modersmålsstödjare

En SYV på heltid måste vara i tjänst snarast. Vidare har skolan behov av tre, fyra modersmålsstödjare för de största språken bland skolans studerande.

10.3 Praktikanskaffare

En praktikanskaffare bör snabbt anställas för att kunna arbeta med praktikplatserna till de yrkesförberedande kurser som startar under våren.

11 Tidplan

Planeringsfasen kan inledas så snart beslut fattats om riktlinjerna för utbildningsverksamheten i Västerort. Inom ett år beräknas processen vara genomförd och såväl yrkesförberedande sfi-kurser som yrkesutbildningar kunna erbjudas.